

Distr.: neobmedzene
20. november 2015

Originál: anglický
Preklad: Ministerstvo práce,
sociálnych vecí a rodiny SR

Výbor pre odstránenie diskriminácie žien

Záverečné zistenia k zlúčenej piatej a šiestej periodickej správe Slovenska*

1. Výbor na svojom 1359. a 1360. zasadnutí dňa 12. novembra 2015 (pozri CEDAW/C/SR.1359 a 1360) posúdil zlúčenú piatu a šiestu periodickejšiu správu Slovenska (CEDAW/C/SVK/5-6). Zoznam doplňujúcich otázok výboru je uvedený v dokumente CEDAW/C/SVK/Q/5-6 a odpovede Slovenska sú uvedené v dokumente CEDAW/C/SVK/Q/5-6/Add.1.

A. Úvod

2. Výbor oceňuje, že zmluvná strana predložila svoju zlúčenú piatu a šiestu periodickejšiu správu. Ďalej oceňuje aj písomné odpovede zmluvnej strany na zoznam doplňujúcich otázok zostavený jeho pracovnou skupinou pred zasadnutím. Víta ústnu prezentáciu delegácie a poskytnuté doplňujúce objasnenia, ktoré boli odpoveďami na ústne otázky položené výborom počas dialógu.

3. Výbor prijal delegáciu zmluvnej strany vedenou Jeho Excelenciou pánom Fedorom Rosochom, stálym predstaviteľom SR pri OSN v Ženeve. Delegácia bola ďalej zložená zo zástupcov a zástupkýň Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny, Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí, Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu, Úradu splnomocnenca vlády Slovenskej republiky pre rómske komunity, Ministerstva spravodlivosti a Stálej misie SR pri OSN v Ženeve.

B. Pozitívne stránky

4. Výbor víta dosiahnutie pokroku od posúdenia štvrtej periodickej správy zmluvnej strany (CEDAW/C/SVK/4) v roku 2008 v oblasti prijímania legislatívnych reforiem, predovšetkým zmeny a doplnenia zákona č. 365/2004 Z. z. (Antidiskriminačný zákon) v roku 2012 (s nadobudnutím účinnosti v roku 2013), ktorými sa zaviedlo prijímanie dočasných vyrovnávacích opatrení na základe pohlavia a rodu popri verejných inštitúciách aj pre súkromné subjekty.

*

Prijaté výborom na jeho šesťdesiatomdruhom zasadnutí (26.október-20.november 2015).

5. Výbor víta snahy zmluvnej strany o zdokonalenie svojho inštitucionálneho a politického rámca zameraného na urýchlenie odstránenia diskriminácie žien a podporu rodovej rovnosti, ako napríklad prijatie Celoštátnej stratégie a Akčného plánu rodovej rovnosti v Slovenskej republike na roky 2014 - 2019 a Národného akčného plánu na prevenciu a elimináciu násillia páchaného na ženách na roky 2014 - 2019.

6. Výbor víta skutočnosť, že v období od posúdenia predchádzajúcej správy zmluvná strana:

a) ratifikovala Opčný protokol k Medzinárodnému paktu o hospodárskych, sociálnych a kultúrnych právach v roku 2012;

b) podpísala Dohovor Rady Európy o predchádzaní násilliu na ženách a domácejmu násilliu (Istanbulský dohovor) v roku 2011;

c) ratifikovala Dohovor o právach osôb so zdravotným postihnutím a opčný protokol k nemu v roku 2010.

C. Hlavné problematické oblasti a odporúčania

Parlament (Národná rada Slovenskej republiky)

7. Výbor zdôrazňuje zásadnú úlohu zákonodarnej moci pri zabezpečovaní úplnej implementácie dohovoru (pozri stanovisko výboru k jeho vzťahu s poslancami a poslankyňami parlamentov, ktoré bolo prijaté na štyridsiatom štvrtom zasadnutí v roku 2010). Výbor vyzýva parlament, aby v súlade so svojím mandátom uskutočnil kroky nevyhnutne potrebné pre implementáciu týchto záverečných zistení v období do najbližšieho podania správy v súlade s dohovorom.

Vymedzenie pojmov rodová diskriminácia a rodová rovnosť

8. Výbor uvítal zmeny a doplnenia Antidiskriminačného zákona, ktorý výslovne označuje sexuálne obťažovanie za jednu z foriem diskriminácie a ktorý zaviedol dočasné vyrovnávacie opatrenia na základe pohlavia a rodu. Výbor je však naďalej znepokojený tým, že zmeny a doplnenia nezaviedli podstatnú zmenu základných ustanovení Antidiskriminačného zákona. Vymedzenie pojmu diskriminácia ako „akékoľvek konanie alebo opomenutie, pri ktorom sa s jednou osobou zaobchádza menej priaznivo ako s inou osobou“, rovnako ako aj zásada rovnakého zaobchádzania podľa tohto zákona nie sú v súlade so zásadami materiálnej rovnosti na základe pohlavia, vymedzenými v článkoch 1 a 2 dohovoru.

9. Opakovane zdôrazňujúc svoje predchádzajúce odporúčania (CEDAW/C/SVK/CO/4, odsek 9) výbor odporúča, aby zmluvná strana prehodnotila Antidiskriminačný zákon s cieľom odstrániť všetky formy diskriminácie žien vo všetkých oblastiach vymedzených v článku 2 dohovoru v súlade so všeobecným odporúčaním č. 28 o základných povinnostiach zmluvných strán podľa článku 2 Dohovoru o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien.

Prístup k spravodlivosti a prostriedkom nápravy

10. Výbor zaznamenal pozitívne opatrenia, ktoré zmluvná strana prijala s cieľom uľahčiť ženám prístup k spravodlivosti, vrátane zriadenia Centra právnej pomoci a Slovenského národného strediska pre ľudské práva, ako aj zmeny a doplnenia Antidiskriminačného zákona, ktoré preniesli dôkazné bremeno na žalovanú stranu, zvýšili maximálnu hranicu pre poskytovanie právnej pomoci a umožňujú vedenie súdnych sporov vo verejnom záujme. Výbor je však znepokojený nízkou úrovňou dodržiavania a vymožitelnosti zákona, predovšetkým:

a) sudy sa iba zriedka zaoberajú prípadmi diskriminácie na základe pohlavia a rodu, odškodnenia v prípadoch diskriminácie nie sú pre ženy a dievčatá primerané, predovšetkým v prípadoch týkajúcich sa rómskych a iných znevýhodnených skupín žien, ženy a dievčatá nemajú dôveru v efektívnosť súdnych prostriedkov nápravy a obávajú sa možnej stigmatizácie a opätovnej viktimizácie;

b) cenovo prijateľná a kvalitná právna pomoc zostáva pre mnohé ženy nedostupná napriek rozšírenému pokrytiu bezplatnej právnej pomoci, súdne poplatky sú vysoké, presun dôkazného bremena nie je súdmi dôsledne implementovaný a často dochádza k prieťahom v súdnych konaniach.

11. V súlade so všeobecným odporúčaním výboru č. 33 o prístupe žien k spravodlivosti výbor odporúča zmluvnej strane, aby:

a) vypracovala komplexnú politiku eliminácie inštitucionálnych, sociálnych, ekonomických, technologických a iných prekážok, ktorým čelia ženy pri získavaní prístupu k spravodlivosti, kladúc pritom dôraz na rómske ženy, ktoré sú neúmerne vystavené viacnásobnej diskriminácii¹.

b) urýchlila právnu reformu na účely zvýšenia efektivity a účinnosti súdnych konaní a zabezpečenia primeraného odškodnenia ženám, ktoré sa stali obeťami diskriminácie na základe pohlavia alebo rodu a porušenia ich ľudských práv vyplývajúcich z dohovoru.

Národná inštitúcia pre ľudské práva

12. Výbor zaznamenal, že v marci 2014 bol Slovenskému národnému stredisku pre ľudské práva obnovený štatút B. Zostáva však naďalej znepokojený tým, že stredisko nemá dostatočne zabezpečené financovanie zaručujúce ľudské, technické a finančné zdroje a prostriedky pre zabezpečenie praktickej vymožitelnosti Antidiskriminačného zákona, vrátane poskytovania právnej pomoci a právneho zastúpenia, a jeho politická nezávislosť nie je dostatočne chránená.

13. Výbor odporúča zmluvnej strane, aby:

a) urýchlila prijatie plánovanej novely Zákona o zriadení Slovenského národného strediska pre ľudské práva s cieľom zvýšiť jeho efektívnosť, posilniť jeho politickú a rozpočtovú nezávislosť a schopnosť proaktívneho poskytovania právnej asistencie alebo právneho zastupovania v prípadoch diskriminácie žien a násillia na ženách, vrátane sexuálneho násillia a obťažovania;

b) vyčlenila pre stredisko dostatok ľudských, technických a finančných zdrojov a prostriedkov;

c) umožnila stredisku monitorovať vyšetrovanie prípadov týkajúcich sa práv žien a viacnásobnej diskriminácie.

Vnútroštátny mechanizmus na podporu žien

14. Výbor zaznamenal, že v roku 2012 bolo Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny poverené vykonávaním funkcie ústredného orgánu štátnej správy pre rodovú rovnosť a Odbor rodovej rovnosti a rovnosti príležitostí prevzal zodpovednosť za koordináciu štátnej politiky rodovej rovnosti a nediskriminácie. Výbor rovnako víta navýšenie ľudských zdrojov a finančných prostriedkov odboru, ako aj vytvorenie dotačnej schémy v roku 2012 na podporu aktivít alebo činnosti mimovládnych organizácií podporujúcich rodovú rovnosť. Napriek tomu je výbor znepokojený:

a) úrovňou politického vplyvu a koordinačnou kapacitou odboru, predovšetkým v súvislosti s riadením Celoštátnej stratégie rodovej rovnosti na roky 2014 - 2019;

b) vysokou mierou závislosti financovania odboru od európskych štrukturálnych fondov a iných bilaterálnych partnerov, čo nemusí zaručovať dlhodobú udržateľnosť implementácie stratégie, ako aj znížením objemu finančných prostriedkov vyčlenených pre mimovládne organizácie a nedostatkom jednoznačných kritérií oprávnenosti.

15. Výbor odporúča zmluvnej strane, aby:

a) posilnila rozhodovacie právomoci a vplyv Odboru rodovej rovnosti a rovnosti príležitostí s cieľom posilniť jeho koordinačnú úlohu a kapacity v súvislosti s implementáciou Celoštátnej stratégie rodovej rovnosti na roky 2014-2019;

b) zabezpečila udržateľnosť Celoštátnej stratégie prostredníctvom zvýšenia objemu finančných prostriedkov odboru zo štátneho rozpočtu;

c) stanovila jednoznačné a transparentné kritériá oprávnenosti pre financovanie mimovládnych organizácií, založené na medzinárodných ľudsko-právnych štandardoch vrátane dohovoru, a monitorovala dopady daného financovania so zreteľom na podporu rodovej rovnosti a uplatňovania práv žien.

Dočasné vyrovnávacie opatrenia

16. Výbor zaznamenal, že zmeny a doplnenia Antidiskriminačného zákona z roku 2013 umožnili nielen verejným inštitúciám, ale všetkým právnickým osobám vrátane súkromných spoločností prijímať dočasné vyrovnávacie opatrenia a rozšírili ich pôsobnosť tak, aby tieto opatrenia adresovali znevýhodnenia vyplývajúce z rodovej diskriminácie. Napriek tomu je výbor znepokojený tým, že dočasné vyrovnávacie opatrenia prijaté v Antidiskriminačnom zákone odrážajú iba obmedzené pochopenie a aplikáciu konceptu dočasných vyrovnávacích opatrení zmluvnou stranou.

17. Výbor odporúča zmluvnej strane, aby v súlade s článkom 4 (1) dohovoru a všeobecným odporúčaním výboru č. 25 o dočasných vyrovnávacích opatreniach prijala dočasné vyrovnávacie opatrenia vo všetkých oblastiach dohovoru, kde sú ženy nedostatočne rešpektované alebo znevýhodňované.

Stereotypy

18. Výbor so znepokojením zaznamenal, že

a) diskriminačné stereotypy o úlohách a zodpovednostiach žien a mužov v spoločnosti a rodine sú v zmluvnom štáte hlboko zakorenené a ženy naďalej nesú neúmerný podiel zodpovednosti za rodinu a domácnosť;

b) neštátne subjekty, vrátane cirkevných a občianskych organizácií, médií a politikov, zorganizovali silné kampane presadzujúce tradičné rodinné hodnoty, prehnane zdôrazňujúce úlohu žien ako matiek a poskytovateľiek starostlivosti a kritizujúce rodovú rovnosť ako „rodovú ideológiu“.

19. Výbor naliehavo žiada zmluvnú stranu, aby:

a) uskutočnila informačné a vzdelávacie aktivity pre ženy aj mužov o zdieľaní zodpovednosti za rodinu a domácnosť medzi ženami a mužmi;

b) zintenzívnila svoje úsilie v oblasti prijímania účinných a proaktívnych opatrení, akými sú kampane na zvyšovanie povedomia a verejné vyhlásenia vysokých vládnych predstaviteľov, s cieľom podporiť chápanie rodovej rovnosti v súlade s medzinárodnými ľudsko-právnymi štandardmi a potlačiť snahy akýchkoľvek aktérov o podceňovanie alebo degradáciu úsilia o dosiahnutie rodovej rovnosti označovaním predmetných opatrení za ideológiu.

Násilie na ženách

20. Výbor víta zriadenie národnej 24-hodinovej linky na pomoc ženám, ktoré sa stali obeťami násilia, sériu zmien a doplnení právnych predpisov, ktorými sa trestá nebezpečné prenasledovanie alebo nútené sobáše, a ktoré prispeli k účinnosti Dohovoru Rady Európy o ochrane detí pred sexuálnym vykorisťovaním a sexuálnym zneužívaním v rámci vnútroštátneho súdneho poriadku. Napriek tomu výbor so znepokojením zaznamenal:

a) značné omeškania v prijímaní komplexných právnych predpisov v oblasti násilia na ženách, vrátane domáceho násilia, a v ratifikácii Dohovoru Rady Európy o predchádzaní násiliu na ženách a domácejmu násiliu a o boji proti nemu;

b) nízku mieru ohlasovania prípadov násilia na ženách samotnými obeťami, nízky počet prípadov stíhania a odsúdenia páchateľov, ako aj obmedzené uplatňovanie ochranných príkazov políciou, predovšetkým v prípadoch sexuálneho násilia;

c) absenciu koordinovaného systému preventívnych opatrení a podpore obetiam, vrátane poskytovania bývania a právnej, lekárskej

a psychologickéj pomoci v prípadoch rodovo podmieneného násillia na ženách;

d) vysoký výskyt rodovo podmieneného násillia a škodlivých praktík na ženách, vrátane obchodovania so ženami a nútených sobášov, predovšetkým medzi rómskymi ženami žijúcimi v segregovaných oblastiach.

21. Odvolávajúc sa na všeobecné odporúčanie č. 19 o násillí na ženách výbor naliehavo žiada zmluvnú stranu, aby:

a) urýchlila prijatie Zákona o prevencii a odstránení násillia na ženách a domáceho násillia v súlade s Dohovorom Rady Európy o predchádzaní násilliu na ženách a domácemu násilliu a o boji proti nemu (Istanbulský dohovor), ako aj ratifikáciu Istanbulského dohovoru, ktoré zabezpečia rodovo špecifický prístup k tomuto problému, a zabezpečia aktívnu a zmysluplnú účasť organizácií na ochranu práv žien, predovšetkým tých, ktorých činnosť sa zameriava na znevýhodnené a marginalizované skupiny žien, na implementácii a monitorovaní týchto právnych predpisov;

b) zabezpečila, aby boli páchatelia násillia a škodlivých praktík na ženách stíhaní a potrestaní ukladaním sankcií zodpovedajúcich závažnosti spáchaných trestných činov, aby účinne vymáhala a monitorovala dodržiavanie ochranných príkazov voči páchatelom domáceho násillia, a aby zabezpečila dostatočnú dobu trvania takýchto príkazov s cieľom primeranej ochrany dotknutých žien;

c) zabezpečila pre ženy - obeť násillia primeraný prístup k ochrane a pomoci, vrátane zaistenia dostatočného počtu štátom financovaných bezpečných ženských domov na celom území zmluvného štátu, a zvyšovala informovanosť žien a širokej verejnosti o trestnom charaktere násillia na ženách, vrátane domáceho a sexuálneho násillia, s cieľom povzbudzovať ženy, aby nahlasovali prípady násillia na nich páchané;

d) prijala a účinne implementovala cielený program na odstránenie rodovo podmieneného násillia a škodlivých praktík na rómskych ženách a dievčatách a zhromažďovala štatistické údaje o všetkých formách rodovo podmieneného násillia, vrátane domáceho násillia, rozdelené podľa pohlavia, veku, etnického/menšinového postavenia a vzťahu medzi obeťou a páchatelom, a aby uskutočňovala prieskumy a výskum o miere násillia na ženách v zmluvnom štáte a o jeho základných príčinách.

Obchodovanie s ľuďmi a vykorisťovanie prostitúcie

22. Výbor zaznamenal vypracovanie Programu podpory a ochrany obeť obchodovania s ľuďmi a zriadenie Informačného centra na boj proti obchodovaniu s ľuďmi a prevenciu kriminality v roku 2008. Napriek tomu výbor so znepokojením zaznamenal:

a) neefektívnu identifikáciu obeť obchodovania s ľuďmi a ukladanie miernych trestov odsúdeným páchatelom, vrátane uloženia veľkého množstva podmienených trestov;

b) absenciu komplexných a disagregovaných dát o sexuálnom vykorisťovaní, vrátane nútenej prostitúcie;

c) väčšiu zraniteľnosť rómskych žien a dievčat vo vzťahu k obchodovaniu s ľuďmi na účely sexuálneho vykorisťovania, vrátane obchodovania v rámci krajiny.

23. Výbor odporúča zmluvnej strane, aby:

a) zintenzívnila úsilie zamerané na včasnú identifikáciu obetí obchodovania s ľuďmi, ako aj na poskytovanie pomoci obetiam;

b) zabezpečila stíhanie páchatel'ov trestných činov súvisiacich s obchodovaním s ľuďmi a ukladanie primeraných trestov úmerných závažnosti trestného činu;

c) vypracovala štúdie a uskutočnila prieskumy o výskyte vykorisťovania prostitúcie a aktualizované informácie a dáta o tomto jave uviedla vo svojej nasledujúcej správe;

d) zintenzívnila úsilie o adresovanie základných príčin obchodovania s ľuďmi a nútenej prostitúcie, predovšetkým u rómskych žien a dievčat, a to prostredníctvom zvyšovania príležitostí na vzdelanie a rozširovanie možností alternatívnej zárobkovej činnosti s cieľom zníženia ich zraniteľnosti.

Účasť na politickom a verejnom živote

24. Výbor zaznamenal vysoké zastúpenie žien v súdnictve, vrátane najvyššej úrovne. Napriek tomu je však výbor znepokojený slabým zastúpením žien v parlamente a vláde, tak na štátnej, ako aj na regionálnej úrovni, a slabým zastúpením žien na vysokých pozíciách v diplomatických službách.

25. Výbor odporúča zmluvnej strane, aby:

a) prijala dlhodobé opatrenia s konkrétnymi cieľmi a časovými harmonogramami na zabezpečenie urýchleného zvýšenia počtu žien na volených a menovaných pozíciách v politickom a verejnom živote, obzvlášť na rozhodovacích pozíciách, a aby monitorovala ich napĺňanie;

b) prijala opatrenia, vrátane dočasných vyrovnávacích opatrení ako sú zákonom stanovené kvóty, na podporu rovnakého zastúpenia žien a mužov v parlamente, v politických stranách a na vysokých pozíciách verejnej správy na štátnej a regionálnej úrovni, ako aj v diplomatických službách, s osobitnou pozornosťou venovanou ženám patriacim k etnických menšinám;

Vzdelávanie

26. Výbor zaregistroval prijaté legislatívne opatrenia zakazujúce diskrimináciu v oblasti vzdelávania, ako aj ciele Akčného plánu rodovej rovnosti na roky 2014-2019 zamerané na podporu štúdia žien v oblasti vedy a techniky. Napriek tomu je však výbor znepokojený pretrvávajúcou rodovou segregáciou vo vzdelávaní so slabou účasťou žien a dievčat na štúdiu matematiky, vedy a techniky, ako aj slabým zastúpením žien na učiteľských pozíciách v rámci

vysokoškolského vzdelávania a obmedzeným vekovo primeraným vzdelávaním o sexuálnom a reprodukčnom zdraví a právach v školských osnovách. Výbor je ďalej hlboko znepokojený segregáciou rómskych detí v špeciálnych školách a/alebo špeciálnych triedach v bežných školách, ako aj segregáciou detí so zdravotným postihnutím, vrátane dievčat, v špeciálnych školách a/alebo špeciálnych triedach.

27. Výbor odporúča zmluvnej strane, aby:

a) **prijala opatrenia, vrátane dočasných vyrovnávacích opatrení, na podporu vzdelávania žien a dievčat v netradičných oblastiach, ako je matematika, veda a technika, a urýchlila ustanovovanie žien do najvyšších funkcií v akademických inštitúciách;**

b) **zabezpečila pre dievčatá a chlapcov vzdelávanie o sexuálnom a reprodukčnom zdraví a právach, ktoré je primerané veku a založené na vedeckých dôkazoch a medzinárodných ľudsko-právnych štandardoch, ako súčasť bežných školských osnov, aby do týchto osnov zahrnula informácie o zodpovednom sexuálnom správaní a prevencii skorých tehotenstiev a pohlavne prenosných chorobách, a aby zabezpečila spôsobilosť vyučujúcich takéto vzdelávanie poskytovať;**

c) **odstránila segregáciu rómskych dievčat v systéme vzdelávania, zabezpečila im rovnaký prístup ku kvalitnému vzdelávaniu na všetkých úrovniach, prijala účinné opatrenia na udržanie rómskych dievčat v škole a zvýšila ich dochádzku na základných a stredných školách prostredníctvom dočasných vyrovnávacích opatrení a podpory;**

d) **uprednostnila inkluzívne vzdelávanie detí so zdravotným postihnutím, vrátane detí s intelektovým a psychosociálnym postihnutím, prostredníctvom revízie relevantných právnych predpisov a politík, aby inkluzívne vzdelávanie bolo výslovne uznávané ako právo detí s postihnutím, a vyčlenila potrebné technické, ľudské a finančné zdroje a prostriedky na zabezpečenie toho, aby deti s postihnutím mohli študovať v bežných triedach bežných škôl.**

Zamestnanosť

28. Výbor zaznamenal novelu Zákonníka práce v roku 2011, ktorá upravuje rovnaké zaobchádzanie so ženami a mužmi v zamestnaní, a zvýšenie zastúpenia žien v správnych radách spoločností. Napriek tomu je výbor znepokojený tým, že:

a) **na trhu práce sa prejavuje značná horizontálna a vertikálna rodová segregácia, vrátane pretrvávajúceho slabého zastúpenia žien v porovnaní s mužmi na pozíciách súvisiacich s ekonomickým rozhodovaním, ako sú napríklad dozorné rady spoločností a vedúce pozície, pričom napriek vysokej úrovni vzdelanosti žien zostáva rozdiel v odmeňovaní práce žien a mužov vysoký;**

b) **absencia účinných opatrení na podporu zosúladenia pracovného a rodinného života predstavuje pre ženy prekážku v prístupe k zamestnaniu, predovšetkým pre matky s malými deťmi;**

c) miera zamestnanosti rómskych žien je mimoriadne nízka, predovšetkým u rómskych žien žijúcich v segregovaných a separovaných osadách;

d) mnohé verejné a súkromné subjekty neprijali dočasné vyrovnávacie opatrenia na podporu zapojenia žien na trh práce;

e) ochrana žien pred sexuálnym obťažovaním a diskrimináciou na pracovisku je naďalej nedostatočná, predovšetkým preto, že inšpektorátom práce chýbajú adekvátne nástroje na riešenie takýchto prípadov.

29. Výbor odporúča zmluvnej strane, aby:

a) odstránila horizontálnu a vertikálnu segregáciu medzi ženami a mužmi na trhu práce, ako aj rozdiely v odmeňovaní práce žien a mužov, okrem iného aj prostredníctvom prijatia dočasných vyrovnávacích opatrení a zvýšenia úsilia na podporu žien a dievčat pri výbere netradičných odvetví vzdelávania a odbornej prípravy a kariérnych možností, predovšetkým v oblasti vedy a techniky;

b) zlepšila opatrenia na dosiahnutie rovnakej a plnej účasti žien na rozhodovacích procesoch v ekonomickej sfére, predovšetkým v manažmente a dozorných radách verejných a súkromných spoločností;

c) zrevidovala svoje pracovnoprávne predpisy a právne predpisy o sociálnom zabezpečení na účely podpory rovného zdieľania rodičovských povinností medzi ženami a mužmi;

d) posilnila inšpektoráty práce a sankcionovala diskriminačné postupy zamestnávateľov v prípadoch tehotenstva a následnej rodičovskej dovolenky, podporovala mužov v rozhodnutiach o využívaní rodičovskej dovolenky a flexibilných foriem práce, zvyšovala povedomie zamestnávateľov, predovšetkým súkromných, o výhodách podpory rodovej rovnosti na pracovisku, a aby zabezpečila finančne dostupné kvalitné zariadenia starostlivosti o deti na celom území zmluvného štátu;

e) podporovala prijatie dočasných vyrovnávacích opatrení verejnými aj súkromnými subjektmi na zabezpečenie prístupu žien na trh práce, predovšetkým pre rómske ženy, v súlade s článkom 4 (1) dohovoru a všeobecným odporúčaním výboru č. 25 o dočasných vyrovnávacích opatreniach;

f) zabezpečila efektívnu implementáciu opatrení na prevenciu, monitorovanie a primeranú nápravu prípadov sexuálneho obťažovania a diskriminácie na pracovisku posilnením úloh inšpektorátov práce.

Zdravie

30. Výbor je znepokojený tým, že:

a) prijatie komplexného programu o sexuálnom a reprodukčnom zdraví a právach sa dlhý čas odkladá, a to napriek vysokej miere tehotenstiev mladistvých a dojčenskej úmrtnosti a zvyšujúcemu sa počtu nákaz pohlavne prenosnými chorobami, vrátane HIV/AIDS;

b) výdavky na moderné formy antikoncepcie na účely prevencie neželaných tehotenstiev a interrupcie na žiadosť nie sú hradené z verejného zdravotného poistenia;

c) novela zákona o zdravotnej starostlivosti z roku 2009 zaviedla povinnú 48-hodinovú čakaciu dobu, povinné poučenie a v prípadoch dievčat vo veku do 18 rokov aj súhlas rodičov pred vykonaním interrupcie, a tiež povinnosť lekárov hlásiť Národnému centru zdravotníckych informácií všetky prípady, keď žena požiadala o interrupciu, spolu s osobnými údajmi;

d) viac ako v tretine okresov sú legálne interrupcie nedostupné a v štyroch z týchto okresov sú nedostupné z dôvodu výhrady svedomia;

e) neexistujú kontrolné postupy a mechanizmy na zabezpečenie primeraných štandardov starostlivosti a rešpektovania práv žien, ich dôstojnosti a autonómie počas pôrodu a možnosti pôrodu mimo nemocnice sú obmedzené;

f) rómske ženy sú v pôrodniciach segregované od iných pacientok.

31. Výbor odporúča zmluvnej strane, aby:

a) bezodkladne prijala a implementovala komplexný program zaoberajúci sa sexuálnym a reprodukčným zdravím a právami, ktorý bude v súlade s dohovorom a všeobecným odporúčaním č. 24 o ženách a zdraví, ako aj s medzinárodnými ľudskými právami a štandardmi Svetovej zdravotníckej organizácie; vyčlenila dostatočné ľudské, technické a finančné zdroje a prostriedky na implementáciu tohto programu; uskutočnila výskum na účely identifikácie základných príčin vysokej miery dojčenskej úmrtnosti a tehotenstiev mladistvých, ako aj príčin nárastu výskytu pohlavne prenosných chorôb; a aby zabezpečila slobodnú, aktívnu a zmysluplnú účasť organizácií na ochranu práv žien, predovšetkým tých, ktoré pôsobia v oblasti sexuálneho a reprodukčného zdravia a práv žien, na tvorbe, implementácii a monitorovaní takéhoto programu;

b) zrevidovala relevantné právne predpisy a z verejného zdravotného poistenia zabezpečila univerzálne pokrytie všetkých nákladov súvisiacich s legálnymi interrupciami, vrátane interrupcií na žiadosť, ako aj s modernou antikoncepciou určenou na prevenciu neželaného tehotenstva;

c) zrevidovala Zákon o zdravotnej starostlivosti v znení zmien a doplnkov z roku 2009 s cieľom zabezpečiť prístup k bezpečným interrupciám a odstrániť požiadavku povinného poučenia, z medicínskeho hľadiska zbytočnej čakacej doby a súhlasu tretej strany, v súlade s odporúčaniami Svetovej zdravotníckej organizácie;

d) na území zmluvného štátu zabezpečila ničím nerušený a efektívny prístup k legálnym interrupciám a službám po vykonaní interrupcie pre všetky ženy, vrátane prostredníctvom zabezpečenia povinného odkázania [ženy na iného poskytovateľa] v prípade odmietnutia inštitúcie poskytovať interrupciu z dôvodu výhrady svedomia jej zdravotníckych pracovníkov, pričom výhrada svedomia jednotlivca bude rešpektovaná;

e) zabezpečila, aby informácie, ktoré poskytuje zdravotnícky personál ženám žiadajúcim o interrupciu, boli vedecké a založené na dôkazoch a aby obsahovali možné riziká podstúpenia alebo nepodstúpenia interrupcie, s cieľom zabezpečiť plnú informovanosť a autonómne rozhodovanie ženy;

f) zabezpečila ochranu osobných údajov žien a dievčat žiadajúcich o interrupciu, vrátane zrušenia hlásení Národnému centru zdravotníckych informácií o prípadoch žien a dievčat žiadajúcich o interrupciu, spolu s ich osobnými údajmi;

g) zaviedla primerané záruky na zabezpečenie toho, aby mali ženy prístup k vhodným a bezpečným pôrodnickým postupom, ktoré budú v súlade s príslušnými štandardmi starostlivosti, budú rešpektovať autonómiu žien a požiadavku slobodného, vopred poskytnutého a informovaného súhlasu;

h) monitorovala a postihovala segregáciu rómskych žien v nemocniciach a na klinikách, vrátane pôrodníc.

32. Výbor víta prijatie záväzných predpisov prostredníctvom vyhlášky Ministerstva zdravotníctva č. 56 z 23. októbra 2013, ktorá podrobne stanovuje postup získavania slobodného, vopred poskytnutého a informovaného súhlasu ženy pred vykonaním sterilizácie a požaduje distribúciu vzorových formulárov informovaného súhlasu v štátnom jazyku, ako aj v jazykoch národnostných menšín. Napriek tomu je výbor naďalej znepokojený tým, že:

a) neexistuje žiadne systematické monitorovanie implementácie vyhlášky Ministerstva zdravotníctva č. 56 a iných relevantných právnych predpisov o zákaze nútenej sterilizácie;

b) rómske ženy si nie sú vedomé svojich práv a nepoznajú spôsoby získania nápravy v prípade sterilizácie bez informovaného súhlasu, vrátane prípadov, ktoré sa udiali v minulosti;

c) na súdoch už dlhú dobu prebieha niekoľko konaní o prípadoch nútených sterilizácií, čo indikuje neschopnosť súdneho systému zabezpečiť primeranú, účinnú a rodovo citlivú nápravu včasným spôsobom.

33. Výbor odporúča zmluvnej strane, aby:

a) systematicky monitorovala verejné a súkromné zdravotné strediská, vrátane nemocníc a klinik, ktoré vykonávajú sterilizácie, s cieľom zabezpečiť úplný súlad s vnútroštátnymi právnymi predpismi o zákaze nútenej sterilizácie a ukladať primerané sankcie v prípade ich porušenia;

b) zabezpečila pre relevantný zdravotnícky personál vo verejných a súkromných zdravotných strediskách systematické a pravidelné vzdelávanie o tom, ako zabezpečiť slobodný, vopred poskytnutý a informovaný súhlas s lekáorskými zákrokmi v oblasti reprodukčného zdravia žien, vrátane sterilizácie, v súlade s dohovorom a všeobecným odporúčaním výboru č. 19 o násilí na ženách a č. 24 o ženách a zdraví;

c) prijala opatrenia na zvýšenie povedomia rómskych žien o ich sexuálnych a reprodukčných právach, ako aj o spôsoboch získavania nápravy v prípade ich porušenia, vrátane prípadov, ktoré sa stali v minulosti;

d) v súlade so všeobecným odporúčaním výboru č. 33 o prístupe žien k spravodlivosti zabezpečila, aby boli sťažnosti rómskych žien v prípadoch nútených sterilizácií riadne uznané a aby mali obeť takýchto postupov prístup k prostriedkom nápravy a odškodneniu, ktoré budú

primerané, efektívne, poskytované bezodkladne, holistické a úmerné závažnosti utrpanej ujmy.

Posilnenie ekonomického postavenia žien

34. Výbor zaznamenal, že zmluvná strana zaviedla minimálne dôchodky a predĺžila trvanie materskej dovolenky pre slobodné matky. Je však znepokojený tým, že domácnosti s jedným rodičom, ak sú vedené ženou, staršou ženou alebo rómskou ženou, predovšetkým ak žije v segregovanej osade, sú vystavené vysokému riziku chudoby a že dávky sociálneho zabezpečenia, príspevky a dôchodky nezabezpečujú dostatočnú ochranu pred chudobou.

35. Výbor odporúča zmluvnej strane, aby prehodnotila svoj systém dôchodkového zabezpečenia a sociálnych dávok s cieľom zabezpečiť, aby výška a trvanie poberania dôchodkov a iných dávok boli primerané pre účinnú ochranu pred chudobou, a prijala osobitnú stratégiu na zlepšenie ekonomického postavenia domácností s jedným rodičom, vedených ženami, staršími ženami alebo rómskymi ženami.

Znevýhodnené a marginalizované skupiny žien

36. Výbor so znepokojením zaznamenal vplyv viacnásobnej diskriminácie na znevýhodnené a marginalizované skupiny žien v zmluvnom štáte. Konkrétne je výbor znepokojený:

a) pretrvávajúcou segregáciou Rómov a Rómok v izolovaných osadách, vrátane budovania múrov a iných fyzických zábran, obmedzeným prístupom rómskych žien k vlastníctvu pôdy, správami o častých násilných vpádoch polície do rómskych osád, ktorých výsledkom sú straty na životoch a vysídlenie obyvateľov, vrátane žien a detí, a absenciou vyšetrovaní prehnaneho používania sily a zneužívania právomoci zo strany polície;

b) zvýšeným rizikom násilia, vykorisťovaním v oblasti práce a rasovo motivovanými činmi, ktorým čelia migrantky;

c) skutočnosťou, že od transrodových a intersexuálnych žien, ktoré sa usilujú o zmenu svojho úradne uznaného pohlavia, sa údajne požaduje, aby sa podrobili medicínskym postupom a zákrokom, ktoré nerešpektujú ich slobodu kontroly nad vlastným telom;

d) absenciou komplexných dát o ženách vystavených viacnásobnej diskriminácii, čo je prekážkou získavania základov pre informovanú a cieľenú politiku na riešenie situácie týchto žien vo vzťahu k všetkým oblastiam obsiahnutým v dohovore.

37. Výbor naliehavo žiada zmluvnú stranu, aby:

a) zrevidovala svoje právne predpisy a politiky v súvislosti s vlastníctvom pôdy a bývaním, vrátane Stavebného zákona, za účasti rómskych žien, s cieľom zabezpečiť, aby si tieto ženy mohli v plnej miere uplatňovať svoje práva na primerané bývanie, vzdelanie, rodinný a súkromný život bez diskriminácie a obáv zo segregácie, násilného vysťahovania a vysídlenia, a vytvorila a uplatňovala prísny kódex

správania pre políciu, ktorý by účinne zaručoval rešpektovanie ľudských práv žien pri všetkých policajných operáciách;

b) prijala ochranné opatrenia pre všetky migrantky, vrátane tých bez platných dokladov, ktoré sú vystavené mimoriadnemu riziku násillia, posilnila pracovné inšpekcie na pracoviskách, vrátane súkromných domácností, a vykonala konkrétne opatrenia na ochranu migrantiek pred rasovo motivovanými činmi;

c) zrevidovala súčasné právne predpisy a prijala opatrenia na zabezpečenie rešpektovania a ochrany práva transrodových a intersexuálnych žien a dievčat na kontrolu nad vlastným telom a práva nebyť podrobené nedobrovoľným medicínskym postupom a zákrokom, vrátane zrušenia požiadavky povinných sterilizácií a chirurgických zákrokov v prípade transrodových žien, ktoré chcú získať právne uznanie svojho rodu (pohlavia).

38. Výbor odporúča zmluvnej strane, aby vo všetkých oblastiach upravených dohovorom zlepšila zber dát členených podľa pohlavia, veku, národnosti, geografickej polohy a socioekonomického zázemia, s osobitným dôrazom na ženy čeliace viacnásobným a prelínajúcim sa formám diskriminácie, vrátane žien patriacich k rómskej menšine a iným etnickým menšinám, migrantiek, utečenkýň a žien žiadajúcich o azyl, žien so zdravotným postihnutím, lesbiab, bisexuálnych, transrodových a intersexuálnych žien. Výbor v tomto prípade odporúča zmluvnej strane, aby:

a) zbierala dáta o etnicite na základe princípu seba identifikácie a anonymity;

b) zapojila skupiny populácie, na ktoré sú zacielené výskumy, do procesov definovania dát a zberu dát;

c) zabezpečila dôslednú ochranu osobných údajov v celom procese zberu dát, vrátane zberu, spracovania a šírenia dát.

39. Výbor je ďalej znepokojený nedávnym opätovným oživením negatívnych prejavov zo strany politických lídrov, súkromných organizácií a náboženských skupín, ako aj násillím namiereným proti rómskym ženám a ženám patriacim do iných etnických menšinových skupín, migrantkám, utečenkyniam a ženám, ktoré žiadajú o azyl, a rovnako proti lesbiab, bisexuálnym, transrodovým a intersexuálnym ženám.

40. Výbor naliehavo žiada zmluvnú stranu, aby:

a) novelizovala právne predpisy s cieľom výslovne zakázať nenávistné prejavy proti lesbiab, bisexuálnym, transrodovým a intersexuálnym ženám ako samostatný trestný čin;

b) zabezpečila, aby sa prísne uplatňoval zákaz trestných činov z nenávisli a nenávistných prejavov podľa Antidiskriminačného zákona a Trestného zákona a aby boli sudcovia, prokurátori, polícia a ďalšie orgány činné v trestnom konaní primerane odborne vyškolení s cieľom rozpoznať a účinne riešiť takéto incidenty;

c) verejne odsúdila rasovo motivovaný a homofónny diskurz a rasovo motivované a homofóbne násilie, vrátane prejavov rasizmu a homofóbie v médiách a na internete, a posilnila snahy o presadzovanie tolerancie a rešpektovania rozmanitosti;

d) zaujala inkluzívny a neselektívny prístup pri dodržiavaní princípu nevyhostenia a uplatňovala rodovo citlivý prístup k pokračujúcemu prílivu utečencov, ako aj voči žiadostiam o azyl, vrátane procedurálnych otázok, a to v súlade s právami pokrytými dohovorom a všeobecným odporúčaním č. 32 (2014) o rodovom rozmere utečeneckého štatútu, azylu, národnosti a žien bez štátnej príslušnosti.

Manželstvo a rodinné vzťahy

41. V súvislosti s rastúcim počtom rozvodov, domácností s jedným rodičom, ktorým je vo väčšine prípadov žena, a de facto partnerstiev výbor so znepokojením zaznamenal, že:

a) neexistujú právne ustanovenia upravujúce de facto partnerstvá (označované ako „voľné spolužitie partnerov“), čo môžu uprieť ženám ochranu a majetkové vysporiadanie v prípade rozchodu s partnerom;

b) neboli uskutočnené výskumy, ktoré by sa venovali dlhodobým vývojovým dopadom v prípadoch zdieľanej a striedavej starostlivosti, doplnenej do Zákona o rodine v roku 2010, a neboli zabezpečené ani opatrenia proti zníženým platbám výživného na deti vyplývajúcim z takýchto opatrení a prinášajúcim riziko ohrozenia blaha dieťaťa;

c) súčasné právne predpisy zmluvnej strany o delbe majetku po rozvode neriešia primeraným spôsobom rodovo podmienené ekonomické rozdiely medzi manželmi vyplývajúce z tradičných vzorcov pracovného a rodinného života. Tieto vzorce často vedú k nárastu ľudského kapitálu a zárobkového potenciálu u mužov, zatiaľ čo ženy zažívajú opak, takže v súčasnosti nie sú ekonomické dôsledky manželstva a rozvodu spravodlivo zdieľané. Podobne ani existujúca legislatíva a ani súdna prax neriešia otázku delby budúceho zárobkového potenciálu s cieľom zabezpečiť nápravu možných rodovo podmienených ekonomických disparít medzi manželmi.

42. Výbor odporúča zmluvnej strane, aby:

a) uskutočnila legislatívne reformy za účelom ochrany ekonomických práv žien žijúcich v de facto partnerstvách, v súlade so všeobecným odporúčaním č. 29 o ekonomických dôsledkoch manželstva, rodinných vzťahov a ich rozpadov;

b) uskutočnila výskumy o vývojových dopadoch zdieľanej a striedavej starostlivosti, zamerané na psychickú pohodu a ekonomické blaho dieťaťa, a zabezpečila potrebné vzdelávanie personálu súdov a sociálnych pracovníčok a pracovníkov o komplexnej povahe týchto opatrení, pamätajúc na rastúci vplyv „organizácií zastupujúcich práva mužov“ na sociálne pracovníčky a pracovníkov, a zaistila, aby sa implementovala a v praxi vynucovala zmena Zákona o rodine z roku 2015, vyžadujúca zohľadňovanie „zásahov do duševnej, telesnej a citovej integrity osoby, ktorá je dieťaťu blízkou osobou“ pri rozhodovaní o všetkých otázkach týkajúcich sa dieťaťa;

c) uskutočnila výskumy o ekonomických dopadoch rozvodu na oboch partnerov a prijala také právne opatrenia, ktoré môžu byť potrebné pre nápravu ekonomických disparít medzi mužmi a ženami po rozvode manželstva, konkrétne predovšetkým uznanie zárobkového potenciálu ako súčasti manželského majetku podliehajúceho del'be po rozvode, alebo stanovenia pravidelných vyrovnávacích platieb, v súlade so všeobecným odporúčaním č. 29.

Zmena článku 20 odsek (1) dohovoru

43. Výbor vyzýva zmluvnú stranu, aby čo najskôr prijala zmenu článku 20 odsek (1) dohovoru súvisiacou s dĺžkou zasadnutí výboru.

Pekinská deklarácia a akčná platforma

44. Výbor vyzýva zmluvnú stranu, aby vo svojom úsilí o implementáciu ustanovení dohovoru využívala Pekinskú deklaráciu a akčnú platformu.

Program trvalo udržateľného rozvoja 2030

45. Výbor požaduje dosiahnutie skutočnej materiálnej rodovej rovnosti v súlade s ustanoveniami dohovoru, a to prostredníctvom procesu implementácie Programu trvalo udržateľného rozvoja 2030.

Informovanie

46. Výbor pripomína zmluvnej strane jej povinnosť systematicky a nepretržite implementovať ustanovenia dohovoru. Naliehavo žiada zmluvnú stranu, aby venovala prvoradú pozornosť implementácii týchto záverečných zistení a odporúčaní v období odteraz do termínu predloženia nasledujúcej periodickej správy. Výbor preto požaduje včasné informovanie o záverečných zisteniach v úradnom jazyku (úradných jazykoch) zmluvnej strany smerom k relevantným štátnym inštitúciám na všetkých úrovniach (štátna, regionálna, miestna), predovšetkým smerom k vláde, ministerstvám, parlamentu a súdnictvu, s cieľom zabezpečiť ich úplnú implementáciu. Výbor vyzýva zmluvnú stranu, aby spolupracovala so zainteresovanými subjektmi, akými sú zamestnávateľské združenia, odborové organizácie, ľudsko-právne organizácie a organizácie na ochranu práv žien, univerzity, výskumné inštitúcie, médiá, atď. Ďalej odporúča, aby sa záverečné zistenia šírili vo vhodnej forme aj na miestnej úrovni s cieľom umožniť ich implementáciu. Okrem toho výbor požaduje, aby zmluvná strana ďalej informovala všetky zainteresované subjekty o Dohovore o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien, jeho opčnom protokole a rozhodovacej činnosti a o všeobecných odporúčaníach výboru.

Technická podpora

47. Výbor odporúča zmluvnej strane, aby prepojila implementáciu dohovoru so svojimi rozvojovými snahami a aby v tejto súvislosti využila regionálnu alebo medzinárodnú technickú podporu.

Ratifikácia iných zmlúv

48. Výbor pripomína, že dodržiavanie deviatich významných medzinárodných dokumentov o ľudských právach zmluvnou stranou¹ by umocnilo možnosti uplatňovania ľudských práv a základných slobôd žien vo všetkých sférach života. Výbor preto odporúča zmluvnej strane, aby zvážila možnosť ratifikácie Medzinárodného dohovoru o ochrane práv všetkých migrujúcich pracovníkov a členov ich rodín, v prípade ktorého ešte nie je zmluvnou stranou.

Doplnenia záverečných zistení

49. Výbor žiada zmluvnú stranu, aby v priebehu dvoch rokov predložila písomné informácie o opatreniach prijatých na účely implementácie odporúčaní uvedených vyššie v odsekoch 9 a 19 písm. a).

Príprava ďalšej správy

50. Výbor vyzýva zmluvnú stranu, aby mu v novembri 2019 predložila svoju siedmu periodickú správu.

51. Výbor žiada zmluvnú stranu, aby postupovala podľa „harmonizovaných usmernení o podávaní správ k medzinárodným zmluvám o ľudských právach, vrátane usmernení o spoločnom základnom dokumente a o špecifických zmluvných dokumentoch“ (HRI/MC/2006/3 a kor.1).

ⁱ Poznámka k prekladu: v originále použil Výbor označenie „*intesectioning forms of discrimination*“, čo by v správnom preklade znamenalo „*prelínajúce sa formy diskriminácie*“. Nakoľko však takýto pojem u nás nie je zatiaľ ustálený, kvôli zrozumiteľnosti uvádzame všade v preklade pojem „*viacnásobná diskriminácia*“. „**Viacnásobná diskriminácia**“ predstavuje situáciu, kedy je osoba diskriminovaná z viacerých dôvodov, pričom tieto dôvody sa pri diskriminačnom správaní spravidla dajú odlišiť. Pri viacnásobnej diskriminácii, kedy vzniká osobitná kategória znevýhodnenia na základe navzájom súvisiacich, prelínajúcich sa a umocňujúcich sa dôvodov diskriminácie, hovoríme o „**prelínajúcej sa diskriminácii**“ (napr. v kontexte CEDAWu ide o rómske ženy).

¹ Medzinárodný pakt o hospodárskych, sociálnych a kultúrnych právach; Medzinárodný dohovor o občianskych a politických právach; Medzinárodný dohovor o odstránení všetkých foriem rasovej diskriminácie; Dohovor o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien; Dohovor proti mučeniu a inému krutému, neľudskému či ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestaniu; Dohovor o právach detí; Medzinárodný dohovor o ochrane práv všetkých migrujúcich pracovníkov a členov ich rodín; Medzinárodný dohovor o ochrane všetkých osôb pred nedobrovoľným zmiznutím; a Dohovor o právach osôb so zdravotným postihnutím.